

Wu tekst

PRIJEDLOG

Na temelju članka 31. stavka 3. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 150/2011), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj _____ godine donijela

ZAKLJUČAK

1. Prihvaća se Fitosanitarna strategija za razdoblje od 2013. do 2016., u tekstu koji je dostavilo Ministarstvo poljoprivrede aktom KLASA: 080-01/12-01/276, URBROJ: 525-09/0017-13-21, od 15. travnja 2013. godine.
2. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede da o ovom Zaključku izvijesti nadležna tijela, nositelje aktivnosti iz Fitosanitarne strategije za razdoblje od 2013. do 2016., iz točke 1. ovoga Zaključka.
3. Zadužuje se Ministarstvo poljoprivrede da do 31. siječnja 2017. godine izvijesti Vladu Republike Hrvatske o provedbi Fitosanitarne strategije za razdoblje od 2013. do 2016. godine.

KLASA:
URBROJ:
Zagreb,

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović

NACRT PRIJEDLOGA

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

FITOSANITARNA STRATEGIJA

2013. – 2016.

Strategija razvika nacionalne službe za biljno zdravlje

Zagreb, 2013. godina

SADRŽAJ**STRANA**

POPIS KRATICA	...3
UVOD	...4
PRAVNA OSNOVA	...6
ORGANIZACIJA	...8
INFRASTRUKTURA	...9
LJUDSKI RESURSI	...10
MISIJA	...12
STRATEŠKI CILJEVI	...13
OPĆI CILJEVI	...13
SPECIFIČNI CILJEVI	...13
SPECIFIČNI CILJEVI ZZB I ZSR	...17
ZAKLJUČAK	...21

POPIS KRATICA

DČ	Država članica (Member State)
EFSA	Europska agencija za sigurnost hrane (European Food Safety Agency)
EK	Europska komisija
EU	Europska unija
FIS	Fitosanitarni informacijski sustav
FVO	Ured za hranu i veterinarstvo Europske komisije (Food and Veterinary Office)
HCPHS	Hrvatski centar za poljoprivredu, hranu i selo
HŠI	Hrvatski šumarski institut
HZJZ	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
IMI	Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
MDK	Maksimalna dopuštena koncentracija ostataka pesticida u hrani
MP	Ministarstvo poljoprivrede
MVEP	Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
NN	Narodne novine
PPN	Programi posebnih nadzora određenih štetnih organizama bilja
RH	Republika Hrvatska
SFP	Sektor fitosanitarne politike
SFI	Sektor fitosanitarne inspekcije
SZB	Sredstvo za zaštitu bilja
ŠO	Štetni organizmi bilja
USHFP	Uprava sigurnosti hrane i fitosanitarne politike
ZSR	Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo
ZZB	Zavod za zaštitu bilja

UVOD

Fitosanitarna strategija 2013. - 2016. godine je razvojni dokument temeljem kojeg se određuju smjernice razvoja nacionalne službe nadležne za biljno zdravstvo.

Ona predstavlja nastavak na dva prethodna strateška dokumenta, Strategiju razvoja i reorganizacije Zavoda za zaštitu bilja u poljoprivredi i šumarstvu Republike Hrvatske za razdoblje 2008 - 2011. godine i Fitosanitarnu strategiju za razdoblje od 2009. do 2012. godine, koji su bili usmjereni na ostvarivanje ciljeva do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Strategija se odnosi na četverogodišnje razdoblje i upućuje na smjer u kojem će Hrvatska razvijati nacionalnu politiku zdravstvene zaštite bilja, promet i primjenu sredstava za zaštitu bilja te unaprijediti kvalitetu bilnog reprodukcijanskog materijala u smislu njegove zaštite od štetnih organizama bilja, u razdoblju nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji.

Biljno zdravstvo predstavlja u nekoliko aspekata javno dobro. Primarna biljna proizvodnja ne može biti profitabilna ako nema na raspolaganju zdravo sjeme i sadni materijal. Briga za zdravlje bilja je jedan od glavnih temelja razvoja održive i konkurentne poljoprivrede, osiguranja zdrave i kvalitetne hrane, zaštite šuma i okoliša općenito. Samo zdravi poljoprivredni urodi i usjevi pretpostavka su za osiguranje dovoljne količine hrane stanovništva, kako u vlastitoj državi, tako i na globalnoj razini. Kako se na nju nadovezuju prerađivačke industrije, prije svega prehrambena i drvna industrija, zdravstveno stanje bilja posredno utječe na očuvanje radnih mjesta u tim hrvatskim strateškim gospodarskim granama.

Napredak biljnog zdravstva utječe i na stabilnu i sigurnu opskrbu hranom nacionalnog stanovništva, a osigurava stvaranje viškova i izvoz hrane na strana tržišta. Uz to briga o zdravstvenom stanju bilja suštinski utječe na očuvanje šumskih sastojina, javnih i prirodnih pejzaža, parkova i zelenih površina općenito.

Proizvodnja hrane kontinuirano je ugrožena pojavom i širenjem štetnih organizama bilja (ŠO). Stoga se u cilju njihova suzbijanja tijekom vegetacijske sezone koriste sredstva za zaštitu bilja i to preventivno ili kurativno. Međutim nepravilna, prekomjerna ili dugotrajna primjena sredstava za zaštitu bilja, koja su pesticidi uglavnom kemijskog podrijetla, može negativno utjecati na okoliš, a u nekim slučajevima i na sigurnost hrane.

Ne samo poljoprivredni stručnjaci, već i stanovništvo općenito, sve je više svjesno važnosti očuvanja prirodnih staništa, biološke raznolikosti i općenito očuvanja biljnih i životinjskih resursa u svijetu. Osim šteta na poljoprivrednim kulturama štetni organizmi bilja nanose štete i na ostalim površinama, u šumama, javnim i privatnim parkovima, rekreacijskim centrima i drugim površinama.

Najeзде ŠO koje se javljaju određenih godina, primjerice zbog klimatskih promjena, sušnih ili vlažnih godina, mogu uzrokovati teške poremećaje u prirodnim staništima i ekosustavima. Nedavni primjer u Hrvatskoj bila je najeзда glodavaca u šumskim sustavima, nastala zbog dugih sušnih razdoblja i snižavanja razine podzemnih voda.

Uz nepovoljne klimatske pojave ili druge prirodne čimbenike, trgovina biljem i biljnim proizvodima koja je odavno prešla nacionalne granice i odvija se na globalnoj razini, predstavlja dodatni rizik od unošenja i širenja ŠO. Svi uvoznici i izvoznici koji trguju biljem i biljnim proizvodima na raznim tržištima diljem svijeta nemaju dovoljno informacija o njegovom zdravstvenom stanju, pa se stalno povećava rizik od unošenja i širenja karantenskih

ŠO, od kojih mnogi na novim područjima pronalaze staništa povoljna za razvoj, opstanak i daljnje širenje.

Zadnjih desetljeća razmjena roba na globalnoj razini postala je redovita aktivnost u svim gospodarskim granama. Na primjer, žitarice, voće i povrće, proizvedeno "na jednom kraju svijeta" prodaje se i konzumira na drugom, pa je uvoz i izvoz takvih pošiljaka postao uhodani put kojim se prenose štetnici i bolesti s jednog kontinenta na drugi.

Postoji velik broj ŠO koji bi, u slučaju da se pojave i prošire na područje Hrvatske mogli uzrokovati veliku štetu na poljoprivrednim usjevima i drugom bilju općenito.

Europske biljne sastojine u pravilu nisu genetički otporne na novo unijete štetne organizme. Osim toga, kad su unijeti na područje Europe, takvi organizmi nemaju prirodnih neprijatelja, pa su uzrok velikih smanjenja poljoprivrednih prinosa ili stradanja šuma i time ogromnih gospodarskih šteta.

S druge strane, uobičajena praksa suzbijanja postojećih ŠO pesticidima nije uvijek provediva ili dovoljno učinkovita u slučaju novo unesenih ŠO. Osim toga uporaba pesticida nije prihvatljiva u šumama, na javnim i nekim drugim površinama.

Stoga se veliki značaj daje redovitim službenim nadzorima koji se obavljaju u skladu s godišnjim programima (posebni nadzori određenih štetnih organizama bilja, *eng.* specific surveys) i međunarodno usvojenim fitosanitarnim mjerama i standardima.

Redoviti službeni nadzor uvoznih pošiljaka bilja, kontrola ograničenja uvoza, premještanja i skladištenja bilja i biljnih proizvoda kojima se mogu prenijeti biljne bolesti i štetnici također igra važnu ulogu u sprječavanju unošenja i širenja ŠO. Jedan je od najboljih primjera opasnosti koju predstavljaju ŠO na globalnoj razini je proširenje azijske strizibube s matičnoga kontinenta na druge, putem drvenog materijala za pakiranje. Taj za šume i ukrasno drvenasto bilje opasan štetni organizam pronađen je u nekoliko navrata i na jednoj lokaciji u zaštićenom prostoru u Republici Hrvatskoj, i to na ukrasnom bilju podrijetlom iz dalekoistočnih zemalja. Međutim, sustavnom provedbom posebnog nadzora i monitoringa ovog štetnog organizma te poduzimanjem odgovarajućih fitosanitarnih mjera spriječeno je njegovo daljnje širenje, pa je i službeno potvrđeno da se taj štetni organizam nije proširio u Hrvatskoj zahvaljujući pravovremenom otkrivanju i uspješno provedenim mjerama iskorjenjivanja.

Biljno zdravstvo, posebice biljna karantena zajednička je odgovornost nadležnih državnih tijela, znanstvenih i stručnih institucija, te samih proizvođača bilja, uvoznika, trgovaca, ali i šire javnosti.

Biljno zdravstvo možemo uvjetno podijeliti na dva značajna segmenta. S jedne strane to je institucionalni s državnim institucijama, stručnim i inspekcijskim službama koje propisuju i provode određene fitosanitarne mjere, utemeljene na znanstvenoj procjeni rizika. Određenim mjerama moguće je ograničiti ili zabraniti uvoz bilja, ili premještanje unutar državnog teritorija, u cilju sprječavanja pojave, širenja ili iskorjenjivanja štetnih organizama bilja.

S druge strane proizvođači bilja, posebice sjemena i sadnog materijala, usvajanjem i provedbom suvremenih fitosanitarnih mjera i procedura mogu proizvesti certificirani biljni reprodukcijski materijal visokih kategorija. Time omogućuju proizvođačima konzumnih proizvoda, voćarima, ratarima, vrtlarima proizvodnju zdravog i kvalitetnog bilja i visoke prinose.

Ministarstvo poljoprivrede predstavlja nacionalno tijelo nadležno za pitanja biljnog zdravlja (*engl.* National Plant Health Authority), a znanstveno-stručne institucije, prije svega Zavod za zaštitu bilja i Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo pružaju mu potrebnu znanstvenu i stručnu pomoć u pripremi i provedbi fitosanitarne politike, a sada i u poslovima, obvezama i kontaktima sa stručnim tijelima Europske unije nadležnim za fitosanitarno područje.

Pristupanjem u Europsku uniju Hrvatska će se suočiti s novim izazovima, za koje se u fitosanitarnom području postupno pripremala gotovo deset godina. Naime, prvo usklađivanje je započelo objavom *Izmjena i dopuna zakona o zaštiti bilja*, 1993. godine, zatim stvaranjem nacionalne službe za biljno zdravlje u organizacijskom smislu i izgradnjom potrebne infrastrukture. Od tada pa do danas traje proces kontinuirane harmonizacije i objave propisa i fitosanitarnih standarda, daljnjeg razvoja službe kroz jačanje administrativnih kapaciteta te izgradnje infrastrukture.

PRAVNA OSNOVA

Izrada Strategije temelji se na Zakonu o biljnom zdravlju (NN 75/05 i 55/11), Zakonu o sredstvima za zaštitu bilja (NN 70/05), Zakonu o sjemenu, sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja (NN 140/05, 35/08 i 55/11), Fitosanitarnoj strategiji za razdoblje od 2009. do 2012. godine, Finalnom izvješću Europske unije, DG SANCO: „*Evaluation of the Community Plant Health Regime (CPHR)*“, novom fitosanitarnom zakonodavnom okviru Europske unije i to paketu propisa u području sredstava za zaštitu bilja koje se primjenjuje od 2011. godine i novom paketu propisa u području biljnog zdravlja koji se izrađuje na temelju strateškog dokumenta (CPHR).

Europska unija je 1993. godine stvorila prvi zajednički regulatorni okvir u cilju zaštite europske poljoprivrede i šumarstva od unošenja i širenja novih štetnih organizama bilja. Sadašnji pravni okvir temelji se na Direktivi Vijeća 2000/29/EC (OJ 169, 10.07.2000.g.) i na desecima nadovezujućih direktiva, uredbi i odluka Vijeća ili Komisije. Fitosanitarni propisi su u suštini tehnički propisi i njihove odredbe sadrže ili se pozivaju na različite standarde, norme, procedure, protokole i sl. Stoga prilikom njihova preuzimanja u nacionalno zakonodavstvo nema prostora za odstupanja od propisanog, osim nacionalnog pravnog izričaja koji se može razlikovati u pojedinim državama članicama. Uredbe i provedbene odluke izravno se primjenjuju, pa je time još više sužena mogućnost odstupanja od njihovih odredbi u procesu usvajanja propisa Europske unije.

Hrvatska je u razdoblju od 2005. do danas u svoje nacionalno zakonodavstvo ugradila važeće fitosanitarne propise i standarde Europske unije i provodi ih u praksi.

Međutim, postupak objavljivanja novih propisa u EU traje i dalje. Za RH posebno intenzivno razdoblje bit će nakon ulaska u EU. Naime, glavnina tih propisa objavljena je u vidu uredbi, a to znači da će se izravno primjenjivati nakon ulaska u EU. Da bi to mogli kvalitetno i pravodobno provesti, potrebno je osigurati potrebne ljudske resurse i ulaganja u infrastrukturu, prvenstveno u daljnji razvoj postojeće informacijske tehnologije.

U području zdravstvene zaštite bilja, sjemenarstva i rasadničarstva Europska komisija pripremila je nacрте uredbi pod zajedničkim nazivom „Plant Health Regime“ i sljedećim radnim naslovima: „*Regulation of the European Parliament and of the Council on protective measures against pests of plants*“; „*Regulation of the European Parliament and of the Council on the production with a view to placing on the market, and placing on the market, of plant reproductive material*“, „*Regulation of the European Parliament and of the Council laying down general provisions for the management of expenditure in the field of food chain, animal health and welfare, and on plant health and plant reproductive material (‘food and feed expenditure’)*“ i „*Regulation of the European Parliament and of the Council on official controls and other official activities performed to ensure the application of feed and food law, rules on animal health and welfare, plant health and plant reproductive material, plant protection products and pesticides, and amending Regulations*“ (Official controls Regulation). O navedenim nacrtima već se vode brojne rasprave na radnim skupinama Vijeća ministara, sastancima stalnih odbora Komisije i drugim relevantnim tijelima EU.

U području sredstava za zaštitu bilja novi zakonodavni paket EU propisa je već stupio na snagu. Međutim, zbog svoje kompleksnosti i opsežnosti države članice još nisu sve propise ravnomjerno i u cijelosti implementirale. Postoji više razloga za to. Primjerice još nisu napravljene i objavljene sve smjernice, vodiči i nautci neophodni za primjenu novih propisa, a sama primjena tih propisa zahtijeva dodatne ljudske resurse i financijska sredstva, koja su radi opće recesije u mnogim državama članicama EU vrlo ograničena.

Hrvatska je u području sredstava za zaštitu bilja već prenijela (*eng. transposition*) u nacionalno zakonodavstvo najnovije propise EU, koji se odnose na stvaranje okvira za održivu uporabu pesticida smanjenjem rizika i učinaka od uporabe pesticida na zdravlje ljudi i na okoliš, te na poticanje integrirane zaštite bilja i primjenu alternativnih metoda ili postupaka poput nekemijskih alternativa pesticidima.

Temeljem njega uspostavlja se sustav izobrazbe profesionalnih korisnika sredstava za zaštitu bilja (preko 90.000 poljoprivrednih proizvođača), distributera i savjetnika, te sustav redovitih (tehničkih) pregleda uređaja za primjenu pesticida (prskalica, atomizera i sl., koji se također broje u desetcima tisuća uređaja).

Na temelju odredbi Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EZ) br. 1107/2009 i prethodno spomenutih propisa, u pripremi je prijedlog Nacionalnog akcijskog plana o za postizanje održive uporabe pesticida. Ovaj plan Vlada Republike Hrvatske treba usvojiti do ulaska RH u EU. Plan je višegodišnjeg karaktera, a sadrži opće i specifične ciljeve smanjenja rizika od uporabe sredstava za zaštitu bilja za zdravlje ljudi, životinja i okoliša, te mjere za provedbu tih ciljeva.

Danom ulaska u Europsku uniju Republika Hrvatska obvezna je izravno primjenjivati odredbe Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EZ) br. 1107/2009, o stavljanju sredstava za zaštitu bilja na tržište. Provedba odredbi spomenute Uredbe biti će definirana *novim* Zakonom o stavljanju na tržište SZB kojim će se preuzeti Uredba (EZ) br. 1107/2009 čija objava je planirana u II. kvartalu ove godine, odnosno prije pristupanja RH u EU.

U praktičnom smislu to znači da će se morati uključiti u zonalni sustav registracije sredstava za zaštitu bilja. Spomenutim sustavom DČ razvrstane su u tri zone, što znači registracijom sredstva za zaštitu bilja u jednoj od država članica, ostale države iz te zone obvezne su prihvatiti tu registraciju. Istovremeno s izradom spomenutog novog zakona, priprema se i izrada nacрта Zakona maksimalnim dopuštenim količinama pesticida u hrani kojim će se

preuzeti Uredba (EZ) br. 395/2006, a staviti izvan snage Pravilnik kojim je bila preuzeta spomenuta Uredba.

ORGANIZACIJA

Sadašnja nacionalna služba za biljno zdravstvo u organizacijskom smislu sastoji se od tri cjeline: administrativne, inspeksijske i znanstveno stručne.

Administrativne jedinice nalaze se u Ministarstvu poljoprivrede, unutar Uprave sigurnosti hrane i fitosanitarne politike, Sektora fitosanitarne politike. To su:

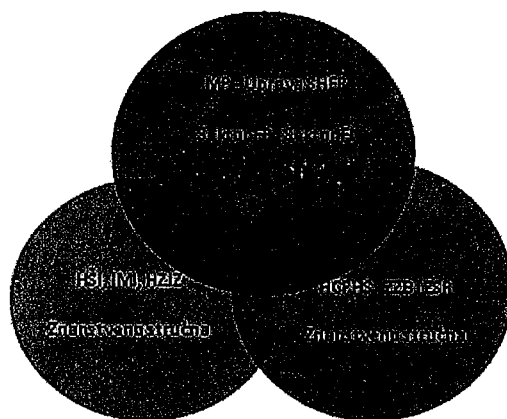
Uprava sigurnosti hrane i fitosanitarne politike, Sektor fitosanitarne politike, s dvije službe: *Služba za biljno zdravstvo*, s dva odjela: Odjel za zdravstvenu zaštitu bilja i Odjel za sorte i poljoprivredni reprodukcijski materijal, i *Služba za sredstva za zaštitu bilja*, s dva odjela: Odjel za sredstva za zaštitu bilja i ostatke pesticida i Odjel za održivu uporabu pesticida.

Nadležne inspekcije (fitosanitarna, poljoprivredna i šumarska) također su organizacijske jedinice Ministarstva poljoprivrede. Središnjice svih triju nadležnih inspekcija djeluju u sjedištu Ministarstva u Zagrebu, a inspektori koji provode neposredan nadzor raspoređeni su u ispostavama unutar odjela – područnih jedinica. Svaka od nadležnih inspekcija ima u svom sastavu po dvije službe – jednu u središnjici i jednu koja objedinjava inspektore u područnim jedinicama. Svaka od nadležnih inspekcija ima po pet odjela – područnih jedinica (Zagreb, Varaždin, Osijek, Rijeka i Split).

Najveći dio znanstveno stručnih poslova u području biljnog zdravstva obavljaju Zavod za zaštitu bilja i Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo, koji su u organizacijskom smislu dio Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo. Uz njih, dio znanstvenostručnih poslova dodijeljen je i Hrvatskom šumarskom institutu (dijagnostika štetnih organizama šumskog bilja, zdravstveni nadzor u šumskim rasadnicima i šumama).

U području sredstava za zaštitu bilja i njihovih ostataka u hrani, uz Zavod za zaštitu bilja znanstveno stručne poslove obavljaju i stručnjaci Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada, te Odsjek za pesticide Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Struktura nacionalne službe za biljno zdravstvo

INFRASTRUKTURA

Prilagodba EU podrazumijevala je i financijska izdvajanja za potrebnu infrastrukturu i jačanje ljudskih resursa u svim segmentima nacionalne službe za biljno zdravstvo. Republika Hrvatska je u prethodnom stratezijskom razdoblju uložila znatna sredstva u izgradnju potrebne infrastrukture koju dotad nije imala, kao i u zapošljavanje osnovnog broja administrativnog i stručnog kadra, potrebnog za ispunjenje glavnih obveza vezanih uz pristupanje Republike Hrvatske u EU.

Zavod za zaštitu bilja

S obzirom da Zavod za zaštitu bilja nije imao adekvatan prostor, u navedenom razdoblju izgrađena je nova zgrada za Zavoda za zaštitu bilja financirana kreditom Svjetske banke. Ukupna površina zgrade iznosi 2415 m² od čega se 620 m² odnosi na šest dijagnostičkih laboratorija i jedan analitički laboratorij, 590 m² na uredske prostorije i dvorane za sastanke i predavanja, a 75 m² na prostore za klima komore. Ostatak prostora zauzimaju pogonske prostorije, stubišta i ostale pomoćne prostorije.

Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo

U ovom Zavodu je prostor osigurala država, koji je prilagođen potrebama obavljanja propisanih zadataka, prvenstveno onih koji se odnose na o stavljanju u promet različitog reprodukcijjskog materijala u poljoprivredi.

Dio aktivnosti ZSR odnosi se na provođenje propisanih fitosanitarnih mjera. ZSR provodi stručni nadzor nad proizvodnjom reprodukcijjskog materijala koji između ostalog obuhvaća testiranje na prisutnost/odsutnost određenih ŠO. Za te potrebe u Zavodu posjeduje laboratorije za ispitivanje sjemena za utvrđivanje prisutnosti ŠO od gospodarskog značaja (*eng.* quality pests) te posjeduje novu opremu za provođenje biotehnoških analiza (ELISA i PCR). određeni broj analiza laboratorij posjeduje međunarodne certifikate i uveden je standard ISO 17025.

Fitosanitarna inspekcija

Istovremeno s izgradnjom suvremene laboratorijske infrastrukture, intenzivno se radilo na izgradnji i opremanju objekata neophodnih za kvalitetno i učinkovito obavljanje inspekcijskih poslova, prvenstveno fitosanitarnih pregleda na graničnim prijelazima koji će ulaskom RH u EU ostati u funkciji na vanjskim granicama Unije.

Fitosanitarni informacijski sustav – FIS

Ministarstvo poljoprivrede intenzivno razvija nekoliko informacijskih sustava različitih namjena, a jedan od njih je i FIS. Zakonski okvir za uspostavu FIS-a je članak 71. Zakona o biljnom zdravstvu (NN 75/05 i 55/11), članci 54. i 55. Zakona o Sredstvima za zaštitu bilja (NN 70/05) te niz provedbenih propisa utemeljenih na spomenutim Zakonima. Prilikom planiranja i izgradnje FIS-a vodilo se računa da je informacijska tehnologija područje koje je

u stalnom razvoju. Glavni razvoj FIS-a bio je 2010. i 2011. godine, a njegova namjena je pružanje elektroničke podrške za sve poslovne procese, upisnike i baze podataka nužne za obavljanje zadataka djelatnika MP u području biljnog zdravstva. Dijelovi ovog sustava su predviđeni i za korištenje ostalih dionika vezanih poslove biljnog zdravstva, kao što su pravne osobe s javnim ovlastima (HCPHS – ZZB i ZSR, HŠI, HZJZ, IMI, Poljoprivredna savjetodavna služba) te pravne i fizičke osobe koje su obvezne upisati se u neki od Upisnika i evidencija koji se vode u MP. Dio FIS-a je putem web tražilice namijenjen i općenito za informiranje zainteresirane javnosti.

S obzirom da je usporedno s izgradnjom FIS-a došlo do izmjene propisa EU, a jedan paket je u postupku izrade, FIS je potrebno stalno nadograđivati. Stoga će se razvoj FIS-a u stratejskom razdoblju temeljiti na novom paketu propisa (*eng.* New Plant Health Regime) i na novim propisima i programima u području SZB i pesticida koji su velikim dijelom već ugrađeni u nacionalno zakonodavstvo.

U 2012. godini pripremljen je i usvojen dokument Prilagodba i nadogradnja FIS-a, a u proračunskim stavkama za 2013. godinu i projekciji državnog proračuna za 2014. i 2015. godinu planirani su potrebni iznosi za daljnji razvoj i nadogradnju FIS-a.

LJUDSKI RESURSI

Usporedno s izgradnjom potrebne infrastrukture započelo je jačanje administrativnih i znanstveno stručnih kapaciteta potrebnih za djelovanje nacionalne službe za biljno zdravstvo.

U MP je najveći pomak u ovom području napravljen nakon 2006. godine, nakon otvaranja pregovora RH s EU. Uz novu organizacijsku strukturu, sistematizirana su nova radna mjesta, koja prije nisu postojala. Započelo je prvo zapošljavanje i stručna izobrazba. Postupak zapošljavanja u skladu sa sistematizacijom do danas još nije dovršen (npr. novi poslovi i zadaci iz djelokruga Sektora fitosanitarne inspekcije koji su proizašli iz novo propisa obavljaju se već u punom opsegu, a sistematizirana radna mjesta nisu popunjena. Te okolnosti razlogom su preopterećenosti fitosanitarnih inspektora na sadašnjoj granici s EU-om.

U ZZB je od 2008. godine do danas došlo do smjene generacija, sedmero iskusnih stručnjaka je otišlo u mirovinu, troje je napustilo Zavod (ukupno deset, odnosno četvrtina zaposlenih). Uz njihovu zamjenu zaposleno je troje novih mladih stručnjaka. Radi preopterećenosti postojećih stručnjaka, a posebice zbog obavljanja multidisciplinarnih zadataka (dio stručnjaka radi paralelno u dva područja: u području SZB obavlja ocjenu dokumentacije koju tvrtke dostavljaju u postupku registracije SZB, a u području zdravstvene zaštite bilja obavljaju zdravstveni nadzor i determinaciju ŠO), RH treba dovršiti zapošljavanje potrebnih stručnih kadrova, specijalista za određena područja. Plan zapošljavanja bio je zadan u Strategiji razvoja i reorganizacije Zavoda za zaštitu bilja za razdoblje 2008. do 2011. godine, ali zbog gospodarske situacije nije dovršen u planskom razdoblju.

Zadnjih desetak godina djelatnici MP uključeni u poslove biljnog zdravstva (administracija i inspekcija) maksimalno su iskoristili pomoć iz programa EU namijenjenog fitosanitarnom području (u vidu konzultantske pomoći, treninga, radionica, nabave opreme, tehničkih posjeta i sl.).

U okviru spomenutih programa i stručnjaci ZZB su se kontinuirano usavršavali u inozemstvu i Hrvatskoj u području dijagnostike (zoologija, mikologija, virologija, bakteriologija, herbologija i nematologija) kao i u području sredstava za zaštitu bilja (toksikologija i ekotoksikologija pesticida, ponašanje i razgradnja pesticida u vodi i tlu, utjecaj pesticida na izloženost primjenitelja, fizikalno-kemijska ispitivanja pesticida i sl.).

Izgradnjom i opremanjem dijagnostičkih laboratorija i skorim ulaskom RH u EU (prelazak iz statusa „treće zemlje“ u status države članice) stvorene su nove prilike za sudjelovanje stručnjaka ZZB i ZSR u različitim razvojnim, stručnim ili znanstvenim projektima i programima namijenjenim državama članicama EU, a ostalima (administraciji i inspekciji) za uključivanje u radne grupe, panele i zajedničke projekte Europske Unije u fitosanitarnom području. Europska unija prepoznaje RH kao buduću državu članicu sa stručnim potencijalom koji se može vrlo brzo uključiti u aktivnosti EU u fitosanitarnom području.

Posebna prilika koja se pruža u području registracije sredstava za zaštitu bilja je aktivno uključivanje hrvatskih stručnjaka u postupak ocjene aktivnih tvari na razini EU i u novi postupak zonalne registracije sredstava za zaštitu bilja, i to administrativnog osoblja iz Ministarstva poljoprivrede i stručnjaka iz različitih specijalističkih područja u spomenutim institucijama, potrebnih prilikom ocjenjivanja dokumentacije u postupku registracije SZB.

Uključivanje u navedene poslove za RH biti će od velikog značaja jer će na taj način stručnjaci koji su kroz zadnjih pet godina osposobljavani za postupak registracije SZB i dalje biti u tijeku s najnovijim znanstvenim i stručnim dostignućima, radeći u timovima zajedno s kolegama iz drugih država članica i tako dijeliti stečena znanja i iskustva.

Osim iznjetog, njihovim uključivanjem u postupak ocjene aktivnih tvari na razini EU i zonalnu registraciju SZB (za države južne zone EU) pruža nam se mogućnost ostvarivanja dodatnih prihoda, jer za postupak ocjenjivanja aktivne tvari i registracije SZB kemijske kompanije plaćaju vodećim državama članicama vrlo visoke naknade.

Međutim ovdje se mora se naglasiti da je moguća i druga (nepovoljna) situacija za RH. Naime, ako Hrvatska ne bi nastavila ulagati u daljnji razvoj i usvršavanje stručnjaka iz ovog područja, bila bi prisiljena samo *administrativno* „preuzimati“ registracije drugih država članica južne registracijske zone. Osim što bi u tom slučaju izgubila mogućnost ostvarivanja većih prihoda u državni proračun od naknada za poslove ocjenjivanja aktivnih tvari i zonalne registracije SZB, prije svega bila bi suočena s potencijalnim gubitkom mladih stručnjaka u koje je uložila zadnjih godina značajna sredstva. Naime administrativnim preuzimanjem prestaje potreba za određenim stručnjacima, te bi oni u nedostatku spomenutih specijalističkih poslova u državi bili prisiljeni drugdje tražiti posao, vjerojatno izvan RH u drugim članicama Europske unije.

S obzirom na sve češće incidente koji se događaju u lancu proizvodnje hrane (a kontaminacija pesticidima predstavlja jedan od mogućih rizika), ne bi bilo uputno da Hrvatska ostane bez stručnjaka osposobljenih za postupak registracije sredstava za zaštitu bilja, koji uključuje i procjenu rizika od ostataka pesticida u hrani i izloženost primjenitelja SZB.

Stoga je zadatak ove Strategije da u postavljenim ciljevima predvidi /planira ostvarenje svih prilika koje nam se nude ulaskom u zajednicu najrazvijenijih europskih zemalja. Na taj način dati ćemo konkretan doprinos očuvanju poljoprivrednih područja i, kako se to danas često naglašava, osiguranju održivog razvoja moderne poljoprivrede i očuvanju postojećeg okoliša, kao i brinuti o sigurnosti hrane i zdravlja ljudi u najširem smislu.

U tom smislu Fitosanitarna strategija, kao osnovni razvojni dokument nacionalne službe za biljno zdravlje, pripremana u vremenu vrlo skorog pristupanja Republike Hrvatske

Europskoj uniji, daje smjernice i otvara prostor za daljnji rast i razvoj nacionalne službe za biljno zdravstvo u planiranom razdoblju.

MISIJA

Osnovna misija nacionalne službe za biljno zdravstvo je zaštita teritorija Republike Hrvatske od unošenja i širenja organizama štetnih za bilje, stvaranje osnovnih preduvjeta za učinkovitu proizvodnju zdravog biljnog reproduktivnog materijala u poljoprivredi i šumarstvu, osiguranje dovoljnih količina zdrave i visokokvalitetne hrane u okviru svoje nadležnosti, te obučavanje i podizanje svijesti poljoprivrednih proizvođača i ostalih provoditelja zdravstvene zaštite bilja i javnosti o potrebi očuvanja okoliša u kojem žive.

Ostvarenje zadanih ciljeva nacionalna služba za biljno zdravstvo vidi putem daljnjeg usavršavanja svojih zaposlenika i nadogradnje postojeće infrastrukture, kroz transpoziciju novog pravnog režima biljnog zdravstva Europske unije, kroz preuzimanje novih obveza proizašlih pristupanjem RH u EU i uključivanje u rad stručnih tijela u EU iz područja biljnog zdravstva.

STRATEŠKI CILJEVI

Opći ciljevi

- Razvoj i jačanje nacionalne službe za biljno zdravstvo, utemeljene na novom paketu fitosanitarnih propisa, u vidu daljnje reorganizacije i ulaganja u infrastrukturu i ljudske resurse.
- Daljnje usklađivanje s novim propisima EU.
- Daljnji razvoj i nadogradnja Fitosanitarnog informacijskog sustava. Stavljanjem u funkciju modula podsustava Fitosanitarna inspekcija, te nadogradnjom postojećih i razvojem novih modula omogućit će se objedinjavanje podataka u središnjem sustavu FIS-a, dodatno povezivanje s vanjskim institucijama, adekvatna IT rješenja za poslovne procese koji su u nastajanju i unaprijediti postojeći sustav sa novim funkcionalnostima.
- Unaprjeđenje postojećih programa i monitoringa i uspostava novih sustava u fitosanitarnom području. Uz provedbu i unaprjeđenje već postojećih programa i nacionalnih monitoringa, u strategijskom razdoblju izraditi će se i novi planovi, programi i sustavi neophodni za provedbu odredbi novih propisa.
- Tehnička i konzultantska pomoć trećim zemljama. Omogućiti svojim zaposlenicima i stručnjacima iz institucija koje pružaju znanstveno stručnu pomoć da dalje šire stečeno znanje u regiji i ostalim zainteresiranim državama.
- Daljnje jačanje suradnje, informiranja i izobrazbe proizvođača, uvoznika i korisnika SZB

Specifični ciljevi

Razvoj i jačanje nacionalne službe za biljno zdravstvo

- Napraviti analizu postojeće organizacije nacionalne službe za biljno zdravstvo, usporediti je sa organizacijama nacionalnih službi država članica Europske unije koje su svojom veličinom, klimatskim i geografskim osobinama, te brojem stanovništva primjerene za usporedbu. Temeljem analize napraviti će se prijedlog reorganizacije nacionalne službe za biljno zdravstvo s prijedlogom broja zaposlenih unutar predloženih organizacijskih jedinica.
- Nastaviti s jačanjem ljudskih potencijala u organizacijskim jedinicama nacionalne službe za biljno zdravstvo u Ministarstvu poljoprivrede, te u vanjskim institucijama koje obavljaju stručno tehničke poslove u vidu daljnjeg osposobljavanja putem programa koje osigurava i financira Europska unija (TAIEX, BTSF, i sl.), EPPO, radionica, te na tzv. „train the trainers“ način.

- Dovršiti postupak zapošljavanja službenika i stručnjaka na temelju usvojenih i odobrenih planova i raspoloživih financijskih sredstava. Pri tom će se redosljed zapošljavanja usklađivati s prioritetima službe. (Zbog održavanja postojećeg FIS-a i daljnjeg razvoja njegovih podsustava, zaposliti dva stručnjaka (IT i agronomске struke) radi ujednačenog razvoja svih podsustava i modula FIS-a (zdravstvena zaštita bilja, sjemenarstvo i rasadničarstvo i fitosanitarna inspekcija).
- Danom pristupa RH Europskoj uniji znatno će se smanjiti broj mjesta ulaska za pošiljke bilja, biljnih proizvoda i drugih nadziranih predmeta, a time i broj fitosanitarnih pregleda pri uvozu koje obavlja fitosanitarna inspekcija. Do dana pristupanja u EU, mjesta rada (uredi) za trećinu fitosanitarnih inspektora biti će sadašnji uredi fitosanitarne inspekcije na granici s Italijom, Slovenijom i Mađarskom. Danom pristupanja RH Europskoj uniji navedeni inspektori postupno će se preusmjeravati u ispostave i urede u unutrašnjosti zemlje, da bi se u konačnici poslovi i zadatci u unutrašnjosti zemlje (inspeksijski pregledi na mjestima proizvodnje, posebni nadzor, monitoring, pregledi prilikom premještanja bilja i dr.) obavljali u primjerenim uvjetima i optimalnim rokovima.

Daljnje usklađivanje s novim propisima EU

- U području sredstava za zaštitu bilja nastaviti će se usklađivanje i/ili izravna provedba fitosanitarnih propisa EU: Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EZ) br. 1107/2009, Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća (EC) br. 396/2005 i svih njenih aneksa (izravna provedba), te provedba Direktive Vijeća 2009/128 o stvaranju okvira Zajednice za postizanje održive uporabe pesticida koja je već ugrađena u hrvatske propise sa svim pripadajućim smjernicama i nupucima (*eng. guidances and instructions*).
- U području biljnog zdravstva provesti će se usklađivanje i/ili izravna provedba novih fitosanitarnih propisa Europske unije danom njihova stupanja na snagu. Paket ovih propisa je trenutno u fazi nacрта pod radnim nazivima:
  - „Regulation of the European Parliament and of the Council on protective measures against pests of plants“
  - „Regulation of the European Parliament and of the Council on the production with a view to placing on the market, and placing on the market, of plant reproductive material and repealing Directive 66/401/EEC, Directive 66/402/EEC, Directive 68/193/EEC, Directive 98/56/EC, Directive 1999/105/EC, Directive 2002/53/EC, Directive 2002/54/EC, Directive 2002/55/EC, Directive 2002/56/EC, Directive 2002/57/EC, Directive 2008/72/EC and Directive 2008/90/EC;“
  - Regulation of the European Parliament and of the Council laying down general provisions for the management of expenditure in the field of food chain, animal health and welfare, and on plant health and plant reproductive material ("food and feed expenditure") i
  - Regulation of the European Parliament and of the Council on official controls and other official activities performed to ensure the application of feed and food law, rules on animal health and welfare, *plant health and plant reproductive material, plant protection products and pesticides*, and amending Regulations (Official controls Regulation).

Razvoj i nadogradnja FIS-a

- Objediniti modul Fitoupisnik u podsustavu *Zdravstvena zaštita bilja* s modulima Upisnik dobavljača, Upisnik uzorkivača i Upisnik laboratorija u podsustavu *Sjeme i sadni materijal*, te razviti jedinstveni Upisnik svih obveznika u području zdravstvene zaštite bilja, sjemenarstva i rasadničarstva, i dodijeliti im jedinstveni upisni broj (usklađivanje s novim režimom biljnog zdravstva).
- U podsustavu *Sredstva za zaštitu bilja* dovršiti razvoj modula za potrebe registracije SZB, te modula u kojima se vode podatci o vlasnicima registracije sredstava za zaštitu bilja, prodajnim mjestima SZB, obveznicima izobrazbe (profesionalni korisnici pesticida, distributeri i savjetnici) i modula za pregled uređaja za primjenu pesticida.
- Dovršiti razvoj podsustava *Fitosanitarna inspekcija* kako bi se mogle informatizirati postojeće evidencije i upisnici, te dovršiti moduli Planiranje, Inspekcijski postupci (podmoduli Unutrašnjost, Uvoz, Izvoz), Prijava godišnje proizvodnje, Analiza uzoraka, Zaduživanje obrazaca certifikata, Pregled godišnje proizvodnje, GIS, i sustav eObrasci (javno sučelje i kontrolno sučelje).
- Dovršiti razvoj i izgradnju javnog web portala.

Unaprjeđenje postojećih programa i uspostava novih sustava

RH je u zadnjem desetljeću uspostavila nekoliko opsežnih godišnjih programa. Tako se od 2001. godine usvajaju i provode programi posebnih nadzora određenih štetnih organizama bilja (PPN). Od 2006. godine provode se programi post-registracijske kontrole sredstava za zaštitu bilja, a od 2007. godine nacionalni program (monitoring) ostataka pesticida u hrani biljnog podrijetla.

Usvajanjem pravne stečevine EU provedba spomenutih programa je obveza nacionalne službe za biljno zdravstvo. U cilju veće učinkovitosti i racionalizacije troškova programi se svake godine unapređuju u stručnom i tehničkom pogledu. Reviziju planova i provedbe spomenutih programa redovito provodi FVO. Zadnja provjera ovakvih programa u području zdravstvene zaštite bilja provedena je od 21. do 31. siječnja 2013. godine. FVO u *Izvešću o provedenom nadzoru* daje preporuke (*eng. recommendations*) koje su obvezujuće za nacionalnu službu za biljno zdravstvo. Uz unaprjeđenje postojećih programa, u strategijskom razdoblju izradit će se i novi planovi, programi i sustavi propisani novim uredbama i direktivama EU sukladno postavljenim specifičnim ciljevima:

- Nastaviti će se planiranje i provedba PPN-a u poljoprivredi i šumarstvu, u skladu s propisima koji uređuju njihovu provedbu, rezultatima praćenja iz prethodnih godina, procjene rizika od pojave i širenja određenih ŠO, te na temelju preporuka FVO-a. Povećavanje broja mjesta pregleda i uzoraka za laboratorijska ispitivanja na prisutnost određenih štetnih organizama bilja uskladiti će se s raspoloživim financijskim sredstvima i brojem stručnjaka dijagnostičara.
- Završiti će se Program re-registracije SZB (ponovna ocjena) sukladno novom nacionalnom zakonodavstvu i EU standardima (jedinstvenim principima ocjene) radi postizanja veće razine sigurnosti za zaštitu okoliša, zdravlje ljudi i životinja.
- U prvoj godini ulaska u EU provesti dodatnu izobrazbu za ocjenu aktivne tvari SZB na razini EU i za zonalnu registraciju svih djelatnika uključenih u postupak registracije SZB, korištenjem TAIEX i drugih kratkoročnih programa pomoći EU, te putem

bilateralne suradnje sa državama članicama EU iz iste i susjednih zona; napraviti dvogodišnji plan-program zonalne registracije.

- Uključiti se u postupak ocjene aktivnih tvari na EU razini i zonalne registracije sredstava za zaštitu bilja (u tzv. EU worksharing program). Uredbom (EU) 686/2012 EK je već predvidjela uključenje Hrvatske u program ocjene aktivnih tvari na EU razini u smislu države suizvjestiteljice (Co-rapporteur MS) za aktivnu tvar *amidofulfuron* kao partner Finskoj koja je za navedenu aktivnu tvar određena kao država izvjestiteljica (Rapporteur MS).
- Nastavit će se planiranje i provedba godišnjih programa post-registracijske kontrole SZB radi poboljšavanja kontrole uporabe SZB u poljoprivredi, šumarstvu, nepoljoprivrednim površinama te na javnim površinama te radi kontrole sustava zbrinjavanja neutrošenih količina SZB, neispravnih SZB kojima je istekao rok uporabe i prazne ambalaže. Cilj post - registracijske kontrole je upozoriti vlasnike rješenja o registraciji ili njihove zakonske zastupnike o uočenim nepravilnostima i ukloniti neispravna sredstva iz prometa, a prema potrebi ukinuti registracije neispravnim sredstvima i povući ih s hrvatskog tržišta.

Provoditi Nacionalni akcijski plan (NAP) o smanjenju rizika od uporabe pesticida.

Tehnička i konzultantska pomoć

- Omogućiti zaposlenicima MP i stručnjacima iz institucija koje pružaju znanstveno stručnu pomoć da znanje i kompetencije stečene zadnjih godina prilagodbe Europskoj uniji, uz redovito obavljanje poslovnih zadataka iskoriste i za pružanje tehničke i konzultantske pomoći državama u okruženju koje se nalaze u procesu usklađivanja nacionalnog fitosanitarnog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU. Time bi aktivno pridonijeli stvaranju vodeće uloge RH u regiji u spomenutom području, a u krajnjem cilju podizanju fitosanitarnih standarda na tim područjima. Navedenu pomoć pružati temeljem bilateralnih dogovora, angažiranjem putem Centra izvrsnosti MVEP, a danom ulaska RH u EU u okviru EU programa pomoći (TAIEX, IPA, BTSF, i drugim vidovima pomoći).

Specifični ciljevi Zavoda za zaštitu bilja i Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo

U uvodnom tekstu Strategije u kojem se opisuje sadašnja organizacija nacionalne službe za biljno zdravlje, navedeno je da su organizacijskom smislu poslovi znanstveno stručne potpore sistematizirani u Zavodu za zaštitu bilja i Zavodu za sjemenarstvo i rasadničarstvo.

Navedeni Zavodi nisu organizacijske jedinice Ministarstva poljoprivrede, već druge institucije, odnosno Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo. Stoga se specifični ciljevi ove Strategije koji odnose isključivo na spomenute Zavode, radi bolje preglednosti prikazuju zasebno.

Uvodni osvrt:

Zakonom o osnivanju Hrvatskog centra za poljoprivredu, hranu i selo (NN 25/09, 124/10) ZZB i ZSR od 1. srpnja 2009. godine postaju ustrojstvene jedinice Centra. Glavni poslovi navedenih Zavoda propisani su Zakonom o biljnom zdravlju, Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja i Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu i priznavanju sorti poljoprivrednog bilja. Opći strateški ciljevi oba Zavoda sadržani su u opisu općih ciljeva ove Strategije.

Specifični ciljevi Zavoda za zaštitu bilja

Daljnje jačanje ljudskih potencijala

Poslovi ZZB grupiraju se u tri područja: zdravstvena zaštita bilja, sredstva za zaštitu bilja i dijagnostika. U ZZB većina stručnjaka obavlja više aktivnosti iz navedenih područja (npr. sudjelovanje u izvještajno-prognoznim poslovima, provedbi PPN-a, zdravstvenim pregledima sjemena i sadnog materijala, laboratorijskim determinacijama ŠO, ocjenjivanju dokumentacije SZB). Tek jedan manji broj obavlja poslove samo iz jednog područja i to većinom u Odjelu za SZB, te u pojedinim specijalističkim laboratorijima. Najopterećeniji su stručnjaci agronomske struke koji pokrivaju sva područja. S obzirom da je u svakom području potrebno kontinuirano nadograđivati specijalističko znanje, navedena je situacija postala neodrživa i zapreka u daljnjem usavršavanju stručnjaka.

- U strateškom razdoblju provesti će se podjela radnih zadataka po područjima na način da jedan stručnjak obavlja poslove iz najviše iz dva područja. Za područja koja će ostati nepokrivena zaposlit će se potreban broj dodatnih stručnjaka, sukladno postojećoj sistematizaciji, u kojoj su već u prethodnom strateškom razdoblju predviđena, a ostala nepopunjena radna mjesta određenih specijalističkih struka. Time će omogućiti daljnja specijalizacija stručnjaka, odnosno potrebno znanje podići na višu razinu, uz istovremeno niže financijske troškove usavršavanja. Istovremeno to će utjecati na motivaciju stručnjaka i zadovoljstvo u radu.

Definiranje dodatnih aktivnosti ZZB

- U planiranom razdoblju ZZB će se uključiti u poslove edukacije savjetnika u prodaji SZB i profesionalnih korisnika SZB, koje proizlazi iz odredbi Pravilnika o uspostavi akcijskog okvira za postizanje održive uporabe pesticida (NN 142/2012).
- Izradit će se paket fitosanitarnih standarda kojima će se utvrditi procjena rizika od unošenja ili širenja određenih štetnih organizama bilja (*eng.* PRA - pest risk analysis).
- Nastaviti će se razvijanje i nadogradnja postojećih baza podataka i softverskih aplikacija o pojavi, otkrivanju, intenzitetu napada, populaciji i rasprostranjenosti ŠO vezanih uz aktivnosti izvještajno-prognoznih poslova, programa posebnog nadzora i za potrebe procjene rizika od štetnih organizama (PRA).
- ZZB će nastaviti pratiti aktualnu situaciju sa štetnim organizmima te predlagati stručne podloge za izradu PPN za one ŠO koji predstavljaju potencijalnu opasnost za poljoprivredu RH
- Nastaviti će se istraživanje i uvođenje biološke zaštite mediteranske voćne muhe primjenom „Sterile Insect Technique“ tehnike u proizvodnji mandarina
- Nastaviti će se započeta istraživanja s ciljem uvođenja drugih nekemijskih metoda suzbijanja ŠO agruma i masline i osposobljavanje krajnjih korisnika za primjenu spomenutih metoda, uz stručnu i znanstvenu potporu stručnjaka ZZB na komercijalnoj osnovi.
- U strategijskom razdoblju dovršit će se ustrojavanje Odjela za znanstvena i primijenjena istraživanja u zaštiti bilja, i omogućiti se registracija i prijavljivanje za znanstvene projekte u području biljnog zdravstva.

Uključivanje stručnjaka ZZB u nacionalni sustav registracije biocidnih pripravaka

Stavljanje na tržište biocidnih pripravaka dopušteno je nakon obavljene procjene učinkovitosti i rizika za zdravlje ljudi, životinja te utjecaja na okoliš. Procjena se mora obavljati na temelju dokumentacije koja sadrži rezultate znanstvenih i stručnih istraživanja u sljedećim područjima: identitet i fizikalno-kemijska svojstva aktivnih tvari i pripravaka, učinkovitost, toksikologija (uključujući izloženost primjenitelja i ostatke biocida), ekotoksikologija i ponašanje aktivne tvari u okolišu. Ministarstvo zdravlja osnovat će tzv. *pool* stručnjaka ili dogovoriti suradnju s više stručnih institucija, koje će ujedno biti i stručne ustanove Ministarstva zdravlja.

ZZB ima potencijal za proširenje poslova na područje biocida zbog komplementarnosti s postojećim poslovima ocjene dokumentacije SZB te višegodišnje iskustvo u procjenama rizika koje ne postoji u drugim institucijama u RH. Stoga je ZZB je već iskazao interes za poslove ocjene dokumentacije i procjene rizika za biocide. MZ je uključilo stručnjake ZZB u početnu edukaciju za izradu procjena rizika za biocide unutar MATRA projekta, u okviru kojeg je osigurano osnovno predznanje u ovom području. S obzirom da su zahtjevi i standardi

procjene rizika u velikom dijelu usporedivi između pesticida i biocida, u ZZB postoji odgovarajuće predznanje i iskustvo, i plan povećanja opsega poslova proširenjem na ocjenu dokumentacije i procjenu rizika biocida.

- Stoga će se ponovo iskazati interes u cilju osiguranja dodatnih poslova koji se odnose na procjenu rizika za biocide u svrhu njihove registracije pri Ministarstvu zdravlja. Tako organizirani proces omogućuje najbrži način uspostave nacionalnog sustava registracije biocidnih pripravaka, a za državu i najpovoljniji u financijskom pogledu.
- U slučaju dodjeljivanja poslova procjene rizika za biocide, u strategijskom razdoblju će se u prvoj fazi napraviti procjena opsega poslova u području biocida, potrebnog broja dodatnih stručnjaka i tehničkog osoblja, procjena potrebne dodatne edukacije, te procijeniti potrebne financije za navedene poslove.
- Uz uvjet osiguranja potrebnih financija, u drugoj fazi provesti će se dodatna edukacija stručnjaka stručnjake ZZB (iskusne u ocjeni dokumentacije SZB) u procjeni rizika za biocide.
- Postupno će se educirati mlađi stručnjaci i uključivati u poslove procjene rizika za biocide. Paralelno s time postupno će se poslovi koordinacije prebaciti na organizacijsku jedinicu koja će se osnovati za poslove u području biocida.

Daljnje opremanje laboratorija i ostalih prostorija ZZB

- Nastaviti će se s opremanjem dijagnostičkih laboratorija potrebnom opremom koja će omogućiti brže i kvalitetnije provođenje laboratorijskih analiza, kao i laboratorija za kontrolu SZB u skladu sa CIPAC metodama i suvremenim zahtjevima. Preseljenjem u nove prostore stvoren je preduvjet za nabavu i druge laboratorijske opreme potrebne za obavljanje analiza u skladu sa suvremenim zahtjevima i dijagnostičkim protokolima koji se primjenjuju u EU.
- Dovršiti će se instalacija preostalih ugradbenih ili walk-in komora i 10 samostojećih biokomora.
- Dovršiti će se postupak akreditacije i uvođenje internog sustava kvalitete u području dva područja: upravljanje i administracija.

Specifični ciljevi Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo

Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo nadležan je za područje nadzora kvalitete poljoprivrednog reprodukcijanskog materijala, koji u sebi uključuje i zdravstveni nadzor nad gospodarski važnim štetnim organizmima bilja (*eng. quality pests*).

U postupku nadziranja proizvodnje sjemena i proizvodnje sadnog materijala voća i vinove loze zdravstveno stanje je element koji se nadzire istovremeno s kontrolom sortne pripadnosti te fizičke i fiziološke razvijenosti navedenog reprodukcijanskog materijala. Posebna pažnja

pridaje se educiranosti nadzornika jer je njihova prosudba odlučujuća o ocjenjivanim elementima za najveći dio materijala posljednjih kategorija odnosno za puštanje materijala na tržište.

Reprodukcijski materijal se kod vrsta koje se umnažaju sjemenom (ratarsko bilje) i posebno osjetljivih vrsta dodatno ispituje na prisutnost na određene patogene gljivice. Sadni materijal voća i vinove loze u redovnom su sustavu vizualne kontrole i laboratorijskih kontrola radi utvrđivanja prisutnosti/odsutnosti određenih gospodarski važnih ŠO.

- U strategijskom razdoblju nastaviti će se edukacija nadzornika radi prepoznavanja određenih ŠO. Također će se provesti izobrazba stručnjaka ZSR za obavljanje kontrola nad radom nadzornika proizvođača.
- Nastavit će s razvojem metode za testiranje sjemena tretiranog aktivnim tvarima iz skupine neonikotinoida i aktivne tvari fipronil na temelju propisanih metoda.
- Osposobit će se određeni broj stručnjaka ZSR za provođenje Heubach testa. Nakon prve godine ispitivanja ovim testom, ovu metodu će se uključiti u postupak za ishođenje akreditacije.

ZAKLJUČAK

Fitosanitarna strategija predstavlja podlogu za definiranje i razvoj hrvatske fitosanitarne politike u sljedećem četverogodišnjem razdoblju. Određeni broj aktivnosti predviđen ovom Strategijom odnosi se na provedbu fitosanitarnih mjera, koje su po svojoj prirodi stroge i predstavljaju biljnu karantenu, a to znači da se aktivnosti i mjere odnose na sprječavanje unošenja i širenja karantenskih štetnih organizama bilja, koje ne postoje u Republici Hrvatskoj, a samim time o njima postoji ograničeno znanje malog broja domaćih stručnjaka.

Stoga je glavni cilj pravovremeno pripremiti novi nacionalni fitosanitarni okvir koji će hrvatskom gospodarstvu, u okviru svoje nadležnosti omogućiti ravnopravno natjecanje u novom institucionalnom i gospodarskom okruženju, s kojim će se ono suočiti danom pristupanja u Europsku uniju. To je moguće uspješno ostvariti na način da se nacionalna služba za biljno zdravlje prilagodi novim zakonskim obvezama i fitosanitarnim standardima Europske unije, a koje države članice izravno primjenjuju i provode u praksi.

Uspješna provedba godišnjih planova, programa i mjera koje će se izrađivati na temelju ciljeva zadanih ovim dokumentom, u sljedećem četverogodišnjem razdoblju u velikoj mjeri ovisit će o gospodarskim uvjetima i osiguranju financijskih sredstava potrebnih za njihovu provedbu.

Unatoč nepovoljnoj i teškoj gospodarskoj situaciji u kojoj se momentalno nalazi RH ali i druge države u njenom užem i širem okruženju, cilj ove Strategije je staviti naglasak na provedbu neophodnih aktivnosti i mjera u fitosanitarnom području. Samo njihovom stručnom, kvalitetnom i brzom primjenom može se značajno doprinijeti unaprjeđenju kvalitete i količine poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj.

KLASA: 080-01/12-01/276
URBROJ: 525-09/0017-13-9
Zagreb, 08. travnja 2013. godine

OBRAZLOŽENJE

Ministarstvo poljoprivrede izradilo je prijedlog Fitosanitarnе strategije za razdoblje od 2013. do 2016. godine.

Strategija predstavlja okvirni dokument u kojem su definirane smjernice za daljnji razvoj nacionalne službe nadležne za biljno zdravstvo u razdoblju nakon pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji.

Svrha donošenja Fitosanitarnе strategije je stvaranje preduvjeta za unaprjeđenje primarne biljne proizvodnje. Da bi ona bila profitabilna mora osigurati kvalitetne *inpute*, što u području biljnog zdravstva znači osigurati preduvjete za proizvodnju zdravog sjemena i sadnog materijala u poljoprivredi i šumarstvu. Briga za zdravlje bilja je jedan od glavnih temelja razvoja održive i konkurentne poljoprivrede ali i zaštite šuma i okoliša općenito.

Samo zdravi poljoprivredni urodi i usjevi pretpostavka su za osiguranje dovoljne količine kvalitetne hrane za stanovništvo u vlastitoj državi i za plasiranje proizvodnih viškova izvan granica, na globalnoj razini.

Kako se na primarnu proizvodnju nadovezuju prerađivačke industrije, prije svega prehrambena i drvna industrija, pravilna briga o zdravlju bilja posredno utječe i na očuvanje radnih mjesta u tim hrvatskim strateškim gospodarskim granama.

Ciljevi prethodnih strateških dokumenata: Strategija razvoja i reorganizacije Zavoda za zaštitu bilja u poljoprivredi i šumarstvu Republike Hrvatske za razdoblje 2008. – 2011. godine i Fitosanitarna strategija za razdoblje od 2009. do 2012. godine, bili su usmjereni na jačanje infrastrukture i jačanje administrativnih kapaciteta *koji su bili preduvjet za dostizanje fitosanitarnih standarda potrebnih za pristupanje RH u EU* i predmet pregovora i monitoringa.

U tu svrhu su zadnjih pet godina utrošena značajna financijska sredstva iz državnog proračuna i fondova EU. Izgrađeni su dijagnostički i analitički laboratoriji za potrebe Zavoda za zaštitu bilja (izgradnja je financirana iz kredita Svjetske banke u iznosu 35.000.000,00 kuna bez PDV-a), zaposleni su mladi stručnjaci i upućeni na daljnje usavršavanje i specijalizacije.

Republika Hrvatska je izgradila modernu infrastrukturu i još važnije, osposobila je tim mladih stručnjaka u području dijagnostike karantenskih štetnih organizama bilja, kao i postupku registracije sredstava za zaštitu bilja na temelju jedinstvenih načela država članica EU. Zapošljavanjem stručnjaka predloženih u posebnom cilju ove Strategije zaokružio bi se petogodišnji program jačanja hrvatskih kapaciteta u području biljnog zdravstva.

Ovom Strategijom se za razliku od prethodno navedenih definiraju ciljevi i aktivnosti čijom realizacijom bi se RH nakon pristupa EU mogla uključiti u određene aktivnosti koje će uz obvezu osiguranja određenih troškova, omogućiti i stvaranje značajnih proračunskih prihoda. Biljno zdravstvo po svojoj naravi predstavlja trošak za državu jer podrazumijeva provedbu raznih preventivnih i karantenskih aktivnosti u cilju sprječavanja unošenja i širenja štetnih organizama koji bi mogli prouzročiti velike gospodarske štete u primarnoj biljnoj proizvodnji, a svojom pojavom i širenjem mogu utjecati i na narušavanje prirodnih sustava u okolišu.

Uspješna preventiva je moguća ako Hrvatska ima vlastite stručnjake koji su *specijalizirani* i osposobljeni za pravovremeno pripremanje i poduzimanje fitosanitarnih mjera te za nadzor nad njihovom provedbom, posebice kad se radi o novo unesenim karantenskim organizmima.

Suzbijanje štetnih organizama još uvijek se najvećim dijelom provodi uporabom pesticida, koji radi nepravilne primjene mogu imati negativan utjecaj na sigurnost hrane, a isto i na očuvanje prirode i okoliša općenito.

Jedan od ciljeva Strategije odnosi se na provedbu Nacionalnog akcijskog plana o smanjenju rizika od uporabe pesticida za zdravlje ljudi, životinja i okoliša (NAP). Provedba plana utjecati će na bolje razumijevanje načina uporabe pesticida, korištenja znanstvenih i stručnih dokaza za prepoznavanje pesticida i postupaka koji zahtijevaju pozornost, razvoj i promicanje mjera i postupaka kojima će se smanjiti štetan utjecaj uporabe ovih kemikalija. Cilj je omogućiti korisniku suzbijanje štetnika, bolesti i korova na ekonomičan način te osiguravanje prepoznavanja vlastitih uloga svih dionika i interesnih skupina u ostvarivanju zajedničkog cilja postizanja održive uporabe pesticida. NAP predstavlja zasebni planski dokument koji se usvaja na razini Vlade RH, te stoga nije detaljnije razrađen u okviru ove Strategije. U tijeku su završne aktivnosti za stavljanje NAP-a u proceduru Vlade, a obveza je prihvatiti ga prije pristupanja RH u EU.

U proračunu Ministarstva poljoprivrede već postoje aktivnosti potrebne za provedbu ciljeva ove Strategije. Visina sredstava utvrđena za 2013. godinu su utvrđena Proračunom za 2013. godinu, a njihova visina uvjetovana je trenutnom gospodarskom situacijom.

Projekcije potrebnih financijskih sredstava za 2014. i 2015. godinu također su rađene uzimajući u obzir postojeći i planirani gospodarski razvoj RH (T828046 Održiva uporaba pesticida, u 2013. g. 450.000 kn, projekcija u 2014. godini je 450.000 kn i u 2015. godini 450.000 kn; A401132 Monitoring ostataka sredstava za zaštitu bilja 750.000 kn u 2013. godini, 1.000.000 kn u 2014. godini i 1.000.000 kn u 2015. godini; A568007 Zdravstvena zaštita bilja, u 2013. g. 250.000 kn, u 2014. g. 250.000 kn, u 2015.g. 250.000 kn; A650132 Post-registracijska kontrola sredstava za zaštitu bilja u 2013. g. 50.000 kn, u 2014. g. 50.000 kn i u 2015. g. 50.000 kn; i K401127 Središnji fitosanitarni informacijski sustav u 2013. g. 900.000 kn, u 2014. g. 900.000 kn i u 2015. g. 150.000 kn).

Za provedbu specifičnog cilja koji se odnosi na jačanje ljudskih potencijala potrebno je u 2014. godini osigurati financijska sredstva za zapošljavanje novih stručnjaka, planiranih za uključivanje RH u ocjenu aktivnih tvari i zonalnu registraciju SZB, i uključivanje stručnjaka HCPHS-a u sustav registracije biocidnih pripravaka. Naglašavamo da bi to predstavljalo početnu investiciju koja bi omogućila da narednih godina (2015., 2016. i dalje) navedeni stručnjaci, zajedno sa već zaposlenim i osposobljenim stručnjacima tijekom zadnjih pet godina, sami osiguravaju sredstva za svoje plaće, jer za uslugu registracije (postupak ocjene aktivnih tvari, zonalnu registraciju SBZ i registraciju biocidnih pripravaka) kompanije u EU plaćaju vrlo visoke naknade.

Na Republici Hrvatskoj je da odluči hoće li pristupanjem Europskoj uniji u području biljnog zdravstva biti samo obveznik ispunjavanja strogih i skupih fitosanitarnih standarda, ili će omogućiti svojim stručnjacima ravnopravno sudjelovanje i u onim aktivnostima koje donose i proračunske prihode, kako je to praksa u određenim naprednim državama članicama EU.

Na kraju ističemo da je Ministarstvo poljoprivrede svjesno da realizaciju aktivnosti planiranih ovom Strategijom (tu se prije svega misli na osiguranje financijskih sredstava) mora uskladiti s planiranim sredstvima za rashode, odnosno unutar svojih postojećih proračunskih sredstava, i planiranim projekcijama za naredne proračunske godine.